

حد وسط سنت و مدرنیته

امین الله رشیدی نه در موسیقی سنتی نه در موسیقی مدرن نمی گنجد

رضا مهدوی

کارشناس و منتقد موسیقی

زنه‌یاد امین الله رشیدی یک مرد به تمام معنا چندوجهی بود. او در تاریخ، هنر، خوانندگی، سازندگی و حتی شعر، ترانه و مطبوعات ایران دستی داشت. رشیدی به واسطه‌ی موهبت‌های الهی که داشت در موسیقی جایگاه و پایگاهی خاص خود ایجاد و امضای خودش را خلق کرد اما چون شاگردی تربیت نکرد، این موضوع از ابتدای خوانندگی تاروز مرگش منحصر به خودش ماند. او از جمله خوانندگانی بود که اعتقاد به آموزش نداشت. در واقع رشیدی هم مثل زنده‌یاد اکبر گلپایگانی معتقد بود که نباید شبیه صدایم به وجود بیاید؛ چرا که من خودم هستم و بعد از من هم آثار خواهند ماند. واقعیت این است که در عرصه‌ی خوانندگی شاگرد واقعی کسی است که از استادش جلو بزند، صدایش متفاوت باشد و اگر قرار است کپی کاری کند بهتر است که اصلاً وارد عالم هنر نشود.

ما دهه‌هاست که صدای امین الله رشیدی را از رادیو و تلویزیون شنیده‌ایم و او بین مردم جایگاهی خاص دارد. آواز او از آن دست موسیقی‌هایی است که متعلق به دوران خاصی نیست اما می‌توانیم بگوییم در یکصد سال گذشته، صدای ایران بوده است. صدای رشیدی را می‌توانم راست قامت توصیف کنم به‌سان شخصیت و قد و قواره اش، مثل تیپ و حرف زدنش که آداب را رعایت می‌کرد و مؤذبه به آداب الهی بود یعنی در خواندن و آهنگسازی اش، در انتخاب کلمات، واژگان و اشعار به ایران و تمامیت آن فکر می‌کرد.

او با نگاه پژوهش‌محورانه، تسلط بر تاریخ، مردم‌شناسی خوب و حشر و نشر زیاد با مردم به واسطه‌ی شغلش توانست به‌عنوان یک مؤلف و متفکر، به‌نوعی از موسیقی فاخر دست یابد که در گذشته وجود نداشت. زنده‌یاد رشیدی توانست نوعی از موسیقی را تولید کند که از کف خیابان تا طبقات بالا را دربرگیرد بدون این که کسی در طول سالیان بتواند نقدی به او داشته باشد. طی دهه‌ها هر چه درباری رشیدی گفته شده، تعریف و تمجید بوده چرا که او از علوم و فن موسیقاً به تعبیر فارابی کبیر بهره برده است و از آنجا که مردم‌شناس بوده در زمان خودش دست به کارهایی زده که متعلق به نسل‌های بعد است.

باور دارم که پژوهشگران جدی و موسیقی‌پژوهان او را به خوبی شناسانده‌اند، اما دل‌گواهی می‌دهد که در آینده‌ی نزدیک دانشجویان و دانشوران موسیقی، آثار ایشان را در دانشکده‌ها بررسی و تحلیل می‌کنند و وجوه ناشکفته‌ی او را به لحاظ خوانندگی، ریتم، ملودی، میزان‌بندی‌ها، تمپو و نوع ارائه‌ای که عموماً متفاوت از چیزی است که روی کاغذ به‌عنوان نت نوشته می‌شود، کشف خواهند کرد.

با بررسی آثار رشیدی - چه زمانی که با حس واقعی خود روی صحنه اجرای زنده می‌کرد چه در استودیوهای خصوصی - متوجه قوف او می‌شویم و می‌بینیم که ریتم و ملودی چقدر به‌صورت مادرزادی در وجودش موج می‌زده است. او از جمله خوانندگان و آهنگسازانی بود که از کسی تقلید نکرد و بیشتر مبدعی بود که موسیقی خودش را کشف کرد و این نوع موسیقی ترکیب، تلفیق یا تقلیدی از موسیقی مغرب نبود. رشیدی موسیقی اش را شاخص‌سازی کرد و بدون هیچ ادعایی عاشق موسیقی و ایران بود. رشیدی می‌گفت که در مرز بین سنت و مدرنیته حرکت می‌کند که این حرفش درست است، اما من فرار جدیدی از ایشان را سال‌ها پیش کشف کردم. رشیدی به‌عنوان یک پدیده مطرح بود اما به دلایل مختلف مثل حسادت‌های زمانه یا کم کاری مسئولان وقت یا هر دلیل دیگری خیرلی به او پرداخته نشد. او ملغمه‌ای از سنت و مدرنیته را کشف کرد. رشیدی هنرمندی بود که در وجودش به‌درستی این موضوع را پیدا کرد و در آن راست‌قامت ایستاد و جوانب و جوانب نپرداخت. او از اول عمر تا پایان در یک مسیر ماند و در همان وادی خواند. بسیار مهم است که شما در یک نقش بمانید و زنده‌یاد رشیدی از آن نوع هنرمندانی بود که در نوع آهنگسازی ایرانی شاخص بود. نوع بیان شعر و لحنش به‌گونه‌ای بود که ما قبل و بعدش نداشتیم برای همین او مبدع نوعی موسیقی بود که کارشناسان باید واژه‌ای برای گونه‌ی صدایی ایشان انتخاب کنند؛ زیرا نه در موسیقی سنتی، نه در موسیقی مدرن نمی‌گنجد؛ او حد وسطی را یافت که آیدنگان باید آن را بررسی کنند.

۲۴ ساعت

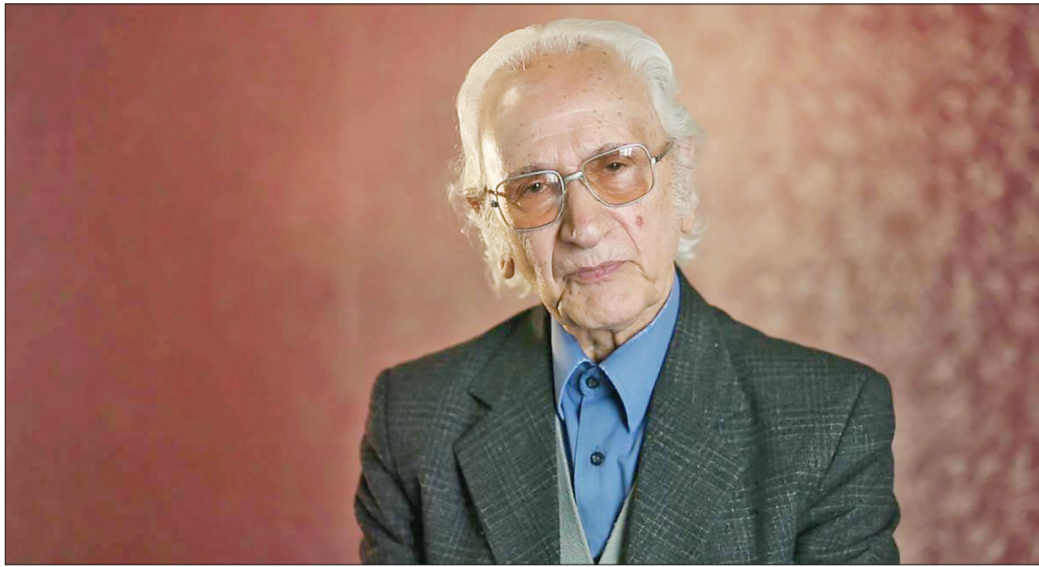
۱۶

24 HOURS

hammihanmedia@gmail.com
@Hammihanonline

• صاحب امتیاز و مدیرمسئول: غلامحسین کریاچی
• مشاوران: عباس عیدی و احمد زیدآبادی
• سردبیر: محمدجواد روح • معاون سردبیر: مهرداد خدیو • امید عرب (مدیر آنلاین)
• دبیران گروه‌ها: فرزانه طهرانی (اقتصاد) • آرمین منتظری (دیپلماسی و بین‌الملل)
• علی ورامینی (رسانه و فرهنگ) • سمیه متقی (سیاست) • الناز محمدی (جامعه) • آرش خاموشی (عکس)
• مدیر اداری و آگهی‌ها: شاهرخ حیدری
• مدیر هنری: مهدی قربانی تبار
• هادی حیدری (طرح و کاریکاتور) • حروفچینی و ویراستاری: شهرام هادی

• تلفن روابط عمومی: ۰۸۸۷۴۹۳۰ • تحریریه: ۰۸۸۷۳۵۲۰ • آگهی‌ها: ۰۸۸۷۳۵۲۰ • نشانی: خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه دوازدهم، پلاک ۱۸
• لینتوگرافی و چاپ: هم‌میهن. • تلفن چاپخانه: ۰۲۱۴۶۸۳۱۱۱۴ • توزیع: نشر گستر امروز نوین • تلفن: ۰۲۱-۹۱۳۰۴۱۴۲

خندیاگر خاطر ه ساز

امین الله رشیدی از میراث داران آواز ایرانی در ۹۹ سالگی درگذشت

روزگاری همراه با آرامش روحی و فکری افزون‌تر که در آن حتی مضامین مورد انتخاب شعرا نیز در جهت آرامش خاطر شنونده بود. امین الله رشیدی نیز از این قاعده مستثنی نبود و آثارش عطر و طعم غذایی را می‌داد که مزه و بویش از کودکی زیر زبان مانده است و خاطراتی خوش را به یادمان می‌آورد. این مسئله از نظر من منعکس‌کننده احوالات درونی توأم با طیب خاطر این نسل، چه شاعران و چه خوانندگان است و مشخصاً در مورد امین الله رشیدی نیز می‌توان گفت که او هم تحت‌تأثیر همین شرایط اجتماعی همراه با آرامش بوده است. »

یکی از آخرین بازماندگان نسل طلایی

حسین علیشاپور، خواننده آواز ایرانی و پژوهشگر موسیقی، ضمن این که امین الله رشیدی را یکی از آخرین بازماندگان نسل طلایی خوانندگان رادیومی دانده که اکنون دیگر هیچ‌کدام در بین ما نیستند، می‌افزاید: «تخصص

امین الله رشیدی بیشتر در حوزه تصنیف خوانی بود و جالب این که آهنگساز اکثر این قطعات نیز خودش بود. ضمن این که برای دیگر خوانندگان نیز آهنگسازی می‌کرد. من به‌شخصه نمونه نت‌نگاری او را نیز مشاهده کرده‌ام که برای قرار گرفتن در اختیار ارکستر بسیار خوش خط، با سلیقه و دقیق نگاشته شده بود تا ارکستر بنوازد و او بخواند. صدای امین الله رشیدی در محدوده‌ای بهم، میانه و کاملاً متناسب با شرایط خوانندگی برای رادیو بود. چرا که ضبط صداهای بهم و میانه با توجه به امکانات دستگاه‌های صوتی آن زمان راحت‌تر انجام می‌شد و احتیاجی نبود که تمهیدات خاصی در مورد آن اندیشیده شود. امین الله رشیدی، ساده و در عین حال گیرا می‌خواند و ادوات تحریری چندانی به کار نمی‌برد. او همچنین هنگام آهنگسازی نیز به‌گونه‌ای عمل می‌کرد که برای خواندن قطعات نیاز چندانی به استفاده از ادوات تحریری و فنون دشوار آوازخوانی احساس نمی‌شد. تا آن‌جا که می‌دانم او سرایش شعر بسیاری از قطعاتی را که می‌خواند نیز برعهده داشت و از این نظر می‌توان خنیاگری نامیدش که در کار سرایش، آهنگسازی و آوازخوانی ماهر بود. رشیدی اگر چه سالیان سال بود که خانقش‌نشین شده و کار تازه‌ای از او منتشر نشده بود، اما نوازی گرمش همواره در دل علاقه‌مندان به موسیقی ایرانی جاری و مانا بوده و هست. »

پایبندی و به‌روزسانی توأمان

عباس سجادی، شاعر و پژوهشگر موسیقی ضمن این که امین الله رشیدی را جزو خوانندگان نسلی می‌داند که می‌توان خالقان یکی از دوره‌های درخشان و طلایی موسیقی ایران نامیدشان، می‌افزاید: «امین الله رشیدی در قامت خواننده،

آهنگساز و همین‌طور گاهی شاعر، در همکاری با صاحبان‌مان عرصه موسیقی آثار مختلفی آفرید. هر چند می‌توان گفت در آن دوران به قدری خوانندگان پر طرفدار و حرفه‌ای مشغول به کار بودند که رشیدی، آن‌گونه که باید، شناخته نشد اما در پی عمر طولانی‌ای که خداوند به او عطا کرد، بعدها توانست با آثارش با آداور آن دوران طلایی باشد. او با بازنش این آثار، برای جلب توجه دوباره به آن‌ها دغدغه‌های جدی به راه انداخت. رشیدی از صدایی زیبا، زلال، شنیدنی و نوستالژیک برخوردار بود و همه کسانی که صدای او را در رسانه‌های گوناگون می‌دیدند به‌نوعی به سفری تاریخی می‌رفتند و برای‌شان فلاش‌بکی به گذشته زده می‌شد. ضمن این که تلاش‌های گسترده و پیگیری‌های جدی امین الله رشیدی بود که موجب بازنش آثارش می‌شد تا علاقه‌مندان به آن‌ها بار دیگر لذت ببرند. در نتیجه می‌توان گفت، استمرار و پایداری او در تمام این سال‌ها قابل ستایش و تقدیر بسیار است. »

سجادی ضمن اشاره به این که امین الله رشیدی در خوانندگی و آهنگسازی، مرز میان سنت و نوگرایی و به‌قول خودش حد وسط را انتخاب کرده بود، می‌گوید: «او با حرکتی هوشمندانه، کارهایی را ارائه کرد که از یک سو پایبند به موسیقی سنتی ایران یا موسیقی ردیف‌دستگاهی بودند. ضمن این که از سوی دیگری می‌کوشید در کنار احترام خاصی که برای مخاطب خود قائل بود، لحن، نوع اجرا، اشعار و ارکسترهای آواز را به‌روز رسانی کند و رضایت مخاطبان را به دست آورد. تلاش او در این زمینه ستودنی بود. رشیدی انسانی باهوش و مهربان بود که به همه سلیقه‌ها احترام می‌گذاشت. به‌گونه‌ای که من هیچ‌گاه از او نشنیدم که خدایی ناکرده در مورد هنرمندی، سخنی ناصواب به زبان بیابورد یا گلایه‌ای مطرح کند. رشیدی، فردی آزاداندیش و قائل به وجود همه نوع موسیقی بود و عقیده داشت این مردم‌مند که انتخاب می‌کنند کدام موسیقی را بشنوند و کدام را نه. »

چهره

هزارستان موسیقی ایران

مرتضی حنانه از اولین آهنگسازان نسلی است که در هنرستان موسیقی و در ایران تربیت شدند. با شروع جنگ جهانی و رسیدن آن به ایران، هنرستان موسیقی تعطیل شد اما حنانه با کمک غلامحسین غریب، حسین شیروانی و فریدون فرزانه کنسرت‌هایی برگزار کرد و چندی بعد با پیوستن پرویز محمود به این جمع، در سال ۱۳۲۵ پایه‌ی ارکستر سمفونیک تهران گذاشته شد. او بعدها برای تحصیل در رشته‌ی موسیقی به ایتالیا رفت و بعد از بازگشت توانست ارکستر بزرگ «فارابی» را راه بیاندازد که در طول هفت‌سال فعالیتش نزدیک ۸۰ قطعه از آثار آهنگسازان ایرانی را به‌بای اجرا و ضبط در رادیو رساند. او که دانش چیدمان سازها و اهمیت آن را در موسیقی به مخاطبان شناساند، در سال‌های پایانی دهه‌ی ۴۰ با انحلال ارکستر فارابی به موسیقی فیلم روی آورد و از کارهای ماندگار او موسیقی سریال تلویزیونی «هزارستان» است. او که برای فیلم‌هایی همچون «فرار از تله»، «گرگ بیزار»، «قصه‌ی ماهان» و «تیرباران» آهنگسازی کرده است، در ۲۴ مهرماه ۱۳۶۸ درگذشت.

کتابخانه

راه‌هایی ساده برای کاهش وزن

امروزه به‌نظر می‌رسد میلیون‌ها اپلیکیشن، ابزار، تمرین و برنامه‌ی غذایی مختلف برای کمک به کاهش وزن طراحی شده است. برخی از طریق محدودیت‌های شدید و غیرقابل دسترس، نوید موفقیت می‌دهند، برخی دیگر آن قدر پیچیده هستند که کاهش وزن را به شغل دوم تبدیل می‌کنند. در «۱۰۰ راه هدف بگیر» لیز جوزف برک، مربی مشهور کاهش وزن، نشان می‌دهد که لازم نیست برده‌ی برنامه کاهش وزن خود باشید. لازم نیست هر گرم از هر ماده‌ی مغذی و هر کالری‌ای که در هر وعده‌ی غذایی می‌خورید را بشمارید.

۱۰۰ راه هدف بگیر

نویسنده:

لیز جوزف برک

مترجم: زاله فرحانی

نشر: ققنوس

باور کنید یا نه، کاهش وزن می‌تواند ساده و حتی سرگرم‌کننده باشد. در این کتاب روند کاهش وزن را در شش دستورالعمل ساده به شما ارائه می‌دهد و نشان می‌دهد که چگونه آن را متناسب با سبک زندگی خود تنظیم کنید و برنامه‌ای را شخصی‌سازی کرده تا به‌درد شما بخورد. این کتاب در ۲۳۶ صفحه و با قیمت ۲۹۰ هزار تومان از سوی نشر ققنوس منتشر شده است.

تاریخ

واقع مسجد جامع کرمان

مردم کرمان ۲۴ مهرماه ۱۳۵۷ به دعوت روحانیون شهر در مسجد جامع تجمع کردند تا یاد شهدای میدان ژاله تهران را پاس بدارند. در حین سخنرانی واعظ جلسه، جمعیتی چندصد نفره از ساکنان

زاغ‌نشین، با در دست داشتن چوب و میله آهنی و دادن شعارهایی به نفع حکومت، به مسجد رسیدند. مهاجمان دوچرخه‌ها و موتورها را آتش زدند که با واکنش مردم مواجه شد. در این هنگام نیروهای شهربانی با استفاده از گاز اشک‌آور و شلیک هوایی سعی در متفرق کردن جمعیت داشتند. در این حمله صدها نفر مجروح شدند و پنج نفر از مردم به شهادت رسیدند. امام خمینی در یک سخنرانی در پاریس فرمودند: «در کرمان آن فضاخت را درآوردند. در مسجد ریختند و مردم یک دسته‌شان را خفه کردند به‌واسطه گازها، یک دسته‌ای را هم کشتند؛ بچه، زن، مرد و بزرگ را. همچنین مسجد همه چیزش را آتش زدند... حالا تازه می‌گویند که بناسف بفرستیم تحقیق کنند که کی همچو کاری را کرده... همانی که فرستادید تحقیق کرد در آبادان که کی همچو کاری کرده؟ آن ظالمی که این کار را کرده، اعلیحضرت می‌خواهند او را مجازات کنند! آن آقا خودت هستی.»